

Paradox van de hogelonen-kenniseconomie

Duurzaam Inkopen

Congresorganisatie IIR, het Institute for International Research te Amsterdam, weet met zijn congressen in te spelen op technisch-economisch relevante thema's, zoals bijvoorbeeld contracten in de aanbesteding, onderhoud aan opslagtanks, de in ons vakgebied welbekende Oplossingen voor Corrosie in de Praktijk, en het maatschappelijk en politiek momenteel erg actuele Duurzaam Inkopen. De overheden gaan de komende jaren 75 tot 100% van de in totaal 40 miljard aan bestedingen op duurzame wijze doen, werd dit jaar aangekondigd.

In mei hield het IIR een congres voor overheidsinstanties over Duurzaam Inkopen, waar vakblad Oppervlaktetechnieken uiteraard met gespitste oren naartoe ging. Direct bij binnenkomst werd de deelnemer al visierijk verwelkomd, met een voorbeeld van 'cartografische associatie' bij de inschrijftafel. De organisatie voor professioneel inkoopmanagement NEVI heeft op basis van brainstorm een kaart laten maken waarop de obstakels, perspectieven en routes voor 'duurzaam gedrag' weergegeven zijn, onder de titel People, Planet, Purchase. De P van Profit uit de bekende PPP-driestap is dus vervangen door de P van Aanschaffen. Het in beeld brengen van de technisch-economische omgeving en het uitstippelen van routes naar te behalen successen is zowel een goede brainstormmethode als een effectief communicatiemiddel naar de eigen mensen. De toon was dus bij het afhalen van de deelnemersbadge al gezet: dit wordt een visierijk congres.

ECONOMISCH MEEST VOORDELIGE INSCHRIJVING

Enig netwerken levert al gauw een gesprek op met iemand die betrokken was bij de voorloper van duurzaam-inkoopcriteria, waarbij dus evenals bij het EMVI-principe (Economisch Meest Voordelige Inschrijving) de vraag gesteld kan worden waarom dat al niet gebracht heeft wat in de toekomst van de DI-criteria verwacht wordt. Een obstakel is dan de budgetsturing: wat niet op gemaakt is, wordt in de toekomst wellicht gekort, en voor langetermijn-voordeel is an-

derzijds weinig kortlopend budget voorhanden. Daar komt nog bij, dat bij de overheid vaak kennis verdwijnt door het doorschuiven van medewerkers ('job rotating'). Anderzijds komen er ook positieve geluiden uit de markt: voor veel organisaties is Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen geen campagneslogan, maar een manier om zich in te dekken tegen reputatieschade, bijvoorbeeld uit angst geassocieerd te worden met kinderarbeid in arme landen. Ook zijn er bedrijven die gewoon een groeiemarkt zien en bijvoorbeeld windmolens willen leveren. Dit voorjaar werden door EZ-agentschap SenterNovem de inkoopcriteria gelanceerd voor onder andere straatmeubilair en voor staalconserving. Anderzijds wordt gevreesd dat er knip-en-plak-versies van deze Criteria voor Duurzaam Inkopen overgenomen worden, zonder de daadwerkelijke visie voldoende in de organisatie door te laten dringen. Een weblink naar de website van SenterNovem als alternatief voor de eigen inkoopvoorwaarden lijkt ook wel een erg makkelijk binnenbochtje.

MODERN AANBESTEDEN

Zoals vaker zijn het dus – naast de vragen rondjes aan het eind van de lezingen – de gesprekken in de pauzes die tot de spannendste inzichten leiden. De zeer veelzijdige congresdagen eind mei lieten een keur van mogelijkheden en beperkingen zien, waarbij de praktijk van budgetten die tijdig op moeten en scheidingen tussen inkoop en onderhoud het werkelijk duurzaam inkopen voorlopig nog wel in de weg zullen zitten. Dit

In de Leidraad Aanbesteden voor de Bouw (Regieraad Bouw, 2009) zoekt men tevergeefs naar 'Total Cost of Ownership'; Economisch Meest Voordelige Inschrijving komt echter herhaaldelijk aan bod.

ten nadelen van de modern uitleverende aannemers van bijvoorbeeld conserveerwerk, die best bereid zijn mede verantwoording te dragen voor een deel van de levensduur van het object, en die best zouden willen investeren in zaken als persoonscertificering. Dan moeten bedrijven die zich daar niet op toeleggen, natuurlijk geen concurrentievoordeel hebben doordat de offertes slechts op prijs beoordeeld worden. Totaalafwegingen

vergen echter inhoudelijke vakkennis, terwijl de technische afdelingen op veel plaatsen gedeeltelijk uitgefaseerd zijn omdat de instandhouding van de opstellen en installaties vaak niet tot de kerncompetentie gerekend worden. Ziedaar de paradox van de hogelonen-kenniseconomie. We willen wel op langere termijn kijken, maar voor veel inkoopers geldt "de prijs is het bewijs", in ieder geval wat hun eigen bijdrage aan de verhoopde besparingen betreft.

Zoals een aanbesteder zich liet ontvallen: "Er komt een wêreld op je af, je moet er een vak bij leren!" Een kandidaat voor het Europees Parlement, die goed op de hoogte bleek te zijn van de oppervlaktetechniek in de zonnepanelensector (zie ook "Ecopolis, stad van de toekomst" in de rubriek Techniek), wees op de desinformatie vanuit de fossiele energiesector, waardoor publieke opinievorming slechts beperkt bijdraagt aan de veelbesproken 'energieovergang'. Overigens zag hij een kenniseconomie zonder maakindustrie voor zich, hoewel de kennisinstellingen die wereldwijd het meest succesvol zijn, juist de samenwerking met de industrie als belangrijke succesfactor hebben (zie ook de rubriek Verenigingen/Instellingen: "Nieuwe combinaties maken", over kennisvalorisatie: het tot economische waarde brengen van kennis).

DE SOEP ZO HEET GEGETEN ALS-IE IS OPGEDIEND

En wat is de belonings- en boetestructuur als men zich maar half aan duurzaamheids-criteria houdt? Belonen werkt waarschijnlijk beter, boetes zouden zelfs ingecalculiseerd kunnen worden, zo luidde een verdachtmaking. En kan aan dezelfde gemeente nogmaals een duurzame aanbesteding toevertrouwd worden als het eerder op een sof is uitgedraaid? Een voorbeeld van een beloningsstructuur binnen de werkorganisatie toont hoe simpel het kan zijn: twee soepkokers in een be-

drijfskantine hielden een competitie welke van de twee pannen het vaakst leeg ging, of afdelingen die elkaars personeel belonen met een taart per maand. Dat kost haast niets en brengt het thema "tussen de oren". Anderzijds is er het Old Boys Network dat elkaar niet alleen de baantjes maar ook de opdrachten toespeelt. Als managers een bonus krijgen voor een ongevalvrije maand, werkt dat beter dan een boete. Iemand zag Pleasure als vierde P naast People, Planet en Profit: het moet ook leuk zijn.

EMVI EN DE SOCIALE COMPONENT

Overigens kan EMVI ook sociale componenten met zich meebrengen: het 'meest voordelige' hoeft blijkbaar niet beperkt te blijven tot het materiële voordeel van de beheerder of voordelen zoals minimale wegfazingsduur door onderhoudsvriendelijke conserveringssysteem. Het inschakelen van een VMBO om bij een restauratie van een stuk cultureel erfgoed meteen de toekomstige generatie op te leiden, kan ook aangevoerd worden als 'voordelig'. Bij minimaal 5% leerlingen in de uitvoering, wat natuurlijk invloed heeft op de productiviteit van de vakmensen zelf, telt dan de aanneemsom bijvoorbeeld nog maar voor 90% mee in de eindafweging. En daarmee zijn EMVI en MVO al te combineren in een PPP-benadering.

Aan afkortingen dus geen gebrek... en dat komt goed uit, want de lange adem kan dan gespaard worden voor de weg die ingeslagen is met de politieke toezegging om de 40 miljard inkoopkracht voortaan duurzaam te zullen inzetten. Opvallend was de visie van MVO Nederland: het idee dat het de grote organisaties zijn die als 'MVO-koplopers' kunnen meedoen is niet juist. De mooiste voorbeelden zijn juist MKB-bedrijven, maar die hebben wel minder resources en moeten noodgedwongen wel iets meer op de korte termijn gericht zijn.

KORTOM:

- De overheid wil voortaan Duurzaam Inkopen, en heeft hiertoe criteria laten opstellen;
- Voor beheerders van infrastructuur die met conserverings- en andere onderhoudskosten te maken hebben, is een Total Cost of Ownership-benadering vaak gunstig, echter de scheiding tussen de budgetten van inkoop en van beheer kunnen een optimale keuze in de weg staan;
- Tal van organisaties zien voordeel in duurzaam inkopen, variërend van imago of risicobeperking vanwege reputatieschade, tot motivatie van medewerkers of kostenbesparing op lange termijn;
- Er is inhoudelijke vakkennis nodig om tot de juiste afwegingen te komen, hetgeen door job rotating en uitfasering van technische afdelingen juist terrein verliest; bovendien is duurzaamheid welhaast een vak op zich dat er ook nog eens bij geleerd moet worden.

MEER INFORMATIE

In thema Coatingtechniek van april 2010 hoopt vakblad Oppervlakte-technieken nader in te gaan op dit onderwerp.
Congresorganisatie IIR
www.IIR.nl

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen:
www.MVONederland.nl/duurzaaminkopen

Duurzaam inkopen:
www.SenterNovem.nl/duurzaaminkopen
www.marktplaatsduurzaaminkopen.nl

Aanbesteden:
www.Pianoo.nl
Nederlandse Vereniging voor Inkoopmanagement
www.NEVI.nl

Elektronisch aanbesteden:
www.TenderNed.nl